

СИЛАБУС
дисципліни «Фізична географія материків і океанів»
на отримання першого (бакалаврського) ступеню вищої освіти
за спеціальністю 103 «Науки про Землю», освітньо-професійна програма «Гідрологія»

Затверджено на засіданні кафедри фізичної географії протокол № 1 від 30 серпня 2020 р.

Викладач: Тарасюк Ніна Адамівна, кандидат географічних наук, доцент

Контактна інформація викладача:

Телефон 0955146803

Електронна пошта: Tarasiuk.Nina @vnu.edu.ua

Адреса викладання курсу: вул. Потапова, 9, корпус С ВНУ імені Лесі Українки

1. Коротка анотація дисципліни. Фізична географія материків і океанів як складова регіональної фізичної географії вивчає особливості прояву загальних фізико-географічних закономірностей в різних куточках планети як на суходолі так і в океані. Розглядає вплив глобальних природних процесів на формування сучасних природних умов регіонів та акваторій світу, дає оцінку сучасного стану природних систем в залежності від природних умов, формує загальне уявлення про природні умови і ресурси регіонів світу.

2. Структура курсу: лекції – 72 год. практичні – 68 год. самостійна робота – 114 год. консультації – 16 год. (9 кредитів, 270 год.)

3. Пререквізити і постреквізити дисципліни.

Пререквізити:

– (попередні курси, на яких базується вивчення дисципліни) / Загальне землезнавство (фахові компетентності: здатність розуміти фізико-географічні закономірності; здатність аналізувати та оцінювати їх прояв; здатність проводити математичні розрахунки з використанням широкого арсеналу методів обчислювальної математики для аналізу динаміки природних явищ і процесів;

– філософія (здатність застосовувати знання про системний підхід, структуру та функції систем, особливості динаміки складних систем та їх формалізації, критерії, стани, відгуки систем для їх моделювання);

– геофізика (здатність розуміти суть фізичних процесів та явищ в земній корі, атмосфері, гідросфері (Світовому океані, водоймах суходолу), енергообміну та масо переносу речовини);

– геохімія (здатність розуміти суть хімічних процесів та взаємодії між хімічними елементами та їх сполуками, які визначають геохімічні потоки речовини на планеті, характеризують процеси та продукти вивітрювання);

- математика (здатність до логічного викладу матеріалу та абстрактного мислення, встановлення причинно-наслідкових зв'язків; здатність до математичної формалізації залежностей між географічними явищами та процесами);

– інформатика (здатність застосовувати пакети прикладних програм (MS Office, Statistica, Golden Software Surfer) для проведення математичних розрахунків та графічних побудов з метою характеристики, аналізу та оцінки природних явищ та процесів в різних регіонах планети);

- геологія (здатність застосовувати знання про літосферу, її склад, структуру, властивості, історію розвитку, геологічні процеси для розуміння генезису та напрямку розвитку природних процесів, виділу регіонів з ризиками прояву землетрусів та вулканізму)

- гідрологія (здатність застосовувати знання про гідросферу, її склад, структуру, властивості для аналізу та оцінки стану ресурсів поверхневих вод і різних регіонах планети та визначення екологічних ризиків збереження ресурсу поверхневих вод);

– метеорологія та кліматологія (вміння застосовувати знання про атмосферу, її склад, структуру, властивості, атмосферні процеси, циркуляцію атмосфери, клімат та його зміни для розуміння сучасних процесів кліматотворення та відмінностей клімату регіонів планети);

- методи географічних досліджень (здатність застосовувати методи

- економічна та соціальна географія (вміння застосовувати особливості знань для розуміння та вияву антропогенних чинників впливу на компоненти географічного середовища);

– біогеографія (здатність застосовувати знання про біотичні фактори середовища, екологічні ніші, вплив господарської діяльності людини на особливості поширення органічного світу на суходолі та біорізноманіття Світового океану);

- географія населення (вміння використовувати знання про чисельність та густоту населення, його динаміку для визначення головних чинників антропогенного впливу на компоненти природного середовища материків та узбереж морів і островів);

Постреквізити: регіональна економічна та соціальна географія, регіоналістика, країнознавство, геоекологія, географічний моніторинг, раціональне природокористування та охорона природи, екологічна безпека, глобальні проблеми сучасності.

4. Мета та основні задачі дисципліни.

Мета навчального курсу: сформувати знання про загальні закономірності просторової диференціації географічної оболонки та прояву їх особливостей у межах окремих океанів, материків та фізико-географічних регіонів.

Завдання курсу: сформувати цілісне уявлення про загальні закономірності просторової диференціації географічної оболонки. Вивчити особливості природи материків і океанів; наукове розуміння загальних географічних закономірностей формування природних умов Землі на основі вивчення подібних і відмінних рис природи материків та океанів. Проаналізувати та дати оцінку прояву екологічних проблем в різних регіонах Землі.

5. Результати навчання (компетентності).

Інтегральна

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми з теорії та методики дослідження геосфер у професійній діяльності або у процесі подальшого навчання, що передбачає проведення наукового пошуку та/або запровадження інновацій і характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні

ЗК4. Здатність розуміти закономірності розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство, техніку і технології.

ЗК5. Здатність здійснювати комплексні дослідження на основі системного наукового світогляду з використанням загальнонаукових та спеціальних методологічних принципів і знань.

ЗК6. Здатність до пошуку, сприйняття, аналізу та узагальнення інформації з різних джерел, використання інформаційних й комунікативних технологій і оволодіння сучасними знаннями.

ЗК9. Здатність до саморозвитку, підвищення власної кваліфікації і фахової майстерності.

ЗК10. Здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях.

ЗК11. Здатність працювати автономно, в команді, ефективній професійній взаємодії.

ЗК12. Здатність визначати й вирішувати проблеми.

Фахові

ФК1. Здатність демонструвати знання про особливості геосфер, предмет дослідження, місце і зв'язки в системі наук про Землю, етапи розвитку, значення для суспільства.

- ФК2.** Здатність застосовувати знання і розуміння основних характеристик, процесів, історії розвитку і складу геосфер.
- ФК3.** Здатність застосовувати базові знання природничих і суспільних наук та інформаційних технологій при вивченні геосфер та їх компонентів.
- ФК5.** Здатність застосовувати прості кількісні та якісні методи при дослідженні геосфер і процесів в них.
- ФК6.** Здатність аналізувати склад і будову геосфер на різних просторово-часових рівнях.
- ФК8.** Здатність використовувати поняття, концепції, парадигми, теорії, ідеї, принципи сфери наук про Землю для пояснення явищ і процесів на різних просторових рівнях (глобальному, регіональному, державному, локальному).
- ФК9.** Здатність самостійно досліджувати, аналізувати просторово-часові параметри організації геосфер і взаємозв'язків між ними.
- ФК10.** Здатність ідентифікувати та класифікувати відомі і реєструвати нові об'єкти у геосферах, їхні властивості та притаманні їм процеси.
- ФК11.** Здатність розуміти та пояснювати особливості геосфер, внутрішні та зовнішні взаємозв'язки.
- ФК12.** Здатність усвідомлювати сутність взаємозв'язків між природним середовищем та людиною, розуміти та пояснювати наслідки антропогенного впливу на геосфери.
- ФК14.** Здатність аналізувати глобальні зміни в геосферах, розуміти відповідні наслідки та діяти в напрямку запобігання негативним проявам.

6. Програма навчальної дисципліни.

Змістовий модуль 1. Фізична географія Світового океану

Тема 1. Вступ до фізичної географії світу. Мета та завдання курсу. Методи та підходи у вивченні регіональної фізичної географії.

Тема 2. Природа Атлантичного океану. Поділ Світового океану на частини. Походження дна, особливості рельєфу, серединні океанічні хребти. Циркуляція вод та відмінності природи морів Атлантики.

Тема 3. Особливості природи Північного Льодовитого океану. Циркуляція вод океану. Крига в Північному Льодовитому океані. Клімат, відмінності органічного світу морів океану.

Тема 4. Індійський океан. Мусонна циркуляція вод, рельєф дна та відмінності природи морів та заток океану. Екологія вод Індійського океану.

Тема 5. Тихий океан. Рельєф дна, глибоководні жолоби, літосферні плити. Багатство органічного світу та екологічні проблеми акваторій Тихого океану.

Змістовий модуль 2. Північні материки. Євразія

Тема 6. Географічне положення материка та поділ на частини світу. Розміри та обриси материка. Природна межа між частинами світу та чинники формування відмінностей природи.

Тема 7. Тектонічна будова та геологічна історія материка Євразія. Основні етапи формування природи та обрисів материка. Тектонічні структури, геологічні відклади. Четвертинне зледеніння на материку.

Тема 8. Рельєф Європи та сучасні геоморфологічні процеси. Основні форми рельєфу, морфоструктури та морфоскульптури. Геоморфологічні процеси. Вплив господарської діяльності людини на сучасний рельєф Європи.

Тема 9. Клімат і поверхневі води. Чинники формування клімату Європи: географічне положення, конфігурація, циркуляція атмосфери, баричні центри дії атмосфери взимку та влітку, температура повітря, екстремальні значення температури повітря, опади, їх сумарна кількість за рік, розподіл над поверхнею суходолу, сезонність випадання. Кліматичне районування. Зміни клімату на початок XXI століття. Річки та озера Європи, типи живлення річок, режим водності, генетичні типи озер та їх поширення. Стихійні явища.

Тема 10. Природна зональність та фізико-географічні відмінності Європи. Географічні пояси та природні зони Європи. Ґрунтово-рослинний світ. Фізико-географічне районування. Азональні ландшафти, сучасні ландшафти Європи. Субконтиненти та фізико-географічні країни, характерні риси природи.

Тема 11. Палеогеографія та сучасний рельєф Азії. Вулканізм та землетруси Азії. Центральнаазиатський регіон в геологічній історії материка, наслідки неотектонічних процесів. Морфоструктури та морфоскульптури Азії. Вплив людини на зміни рельєфу.

Тема 12. Клімати Азії та кліматичні ресурси. Чинники кліматотворення, циркуляція атмосфери, атмосферний тиск, переважаючі вітри. Мусонна циркуляція. Температура повітря та режим опадів. Поліс холоду північної півкулі. Кліматичне районування. Ресурси клімату Азії.

Тема 13. Поверхневі води Азії. Найбільші річки Азії, типи їх живлення. Гідрологічний режим та повенево-паводкові процеси. Озера, їх генетичні типи, поширення та використання. Болота в Азії. Сучасне зледеніння в Азії: різновиди та поширення.

Тема 14. Сучасні ландшафти та фізико-географічне районування Азії. Диференціація ландшафтної оболонки в межах Азії. Регіональні відмінності природи, субконтиненти та фізико-географічні країни.

Змістовий модуль 3 . Північні материки. Північна Америка

Тема 15. Тектоніка і рельєф материка. Особливості рельєфу материка, його генезис та основні етапи горотворення. Морфоструктури та морфоскульптури.

Тема 16. Типи кліматів та кліматичне районування. Чинники формування кліматів на материку Північна Америка. Температура повітря, опади. Атмосферні явища. Торнадо. Відмінності клімату на материку Північна Америка.

Тема 17. Поверхневі води та їх використання. Формування річкового стоку на материку. Найбільші річки, їх живлення та режим водності. Озера Північної Америки: генезис, екологічна ситуація та використання.

Тема 18. Ландшафти Північної Америки та їх охорона. Диференціація ландшафтної оболонки на материку Північна Америка, різновиди ландшафтів. Фізико-географічні відмінності: Американський сектор Арктики, Рівнинний схід, Гірський захід та Центральна Америка. Національні парки.

VI Семестр. Південні материки.

Змістовий модуль 4 . Тропічні материки і Океанія

Тема 19. Геологічна історія і тектоніка материків південної півкулі. Гондвана та її розпад. Основні етапи горотворення. Тектонічні структури та їх генезис.

Тема 20. Рельєф материка Південна Америка. Морфоструктури та морфоскульптури на материку Південна Америка. Сучасний вулканізм та землетруси.

Тема 21. Кліматичні особливості материка Південна Америка. Активність баричних центрів. Температурне поле над материком та його сезонні зміни. Опади. Кліматичне районування.

Тема 22. Поверхневі води материка Південна Америка. Амазонка – найповноводніша річка планети. Річкова мережа на материку, режим водності та використання. Водоспади Південної Америки. Озера, болота, льодовики.

Тема 23. Природна зональність та багатство органічного світу Південної Америки. Амазонія – осередок біорізноманіття планети. Географічні пояси та природні зони. Прояв висотної поясності в Андах.

Тема 24. Фізико-географічні відмінності та сучасні ландшафти на материку Південна Америка. Різновиди ландшафтів на материку. Регіональні відмінності природи. Схема фізико-географічного районування.

Тема 25. Рельєф і корисні копалини Африки. Тектонічні структури та неотектонічні рухи, Східно-Африканські розломи. Гори, височини, низовини та западини. Багатство на мінеральні ресурси, їх добування та екологічні наслідки.

Тема 26. Клімат Африки та агрокліматичні ресурси. Чинники формування клімату найспекотливішого материка планети. Температура повітря, опади, атмосферні явища, місцеві вітри. Агрокліматичні ресурси та їх використання.

Тема 27. Поверхневі води материка Африка. Найбільші річки Африки: Конго, Замбезі, Ніл, Нігер, Оранжева, Сенегал. Режим водності, екологія вод. Озера та їх генезис, використання водних ресурсів. Проблема прісної води в Африці.

Тема 28. Ґрунтово-рослинний покрив та природна зональність на материк Африка. Ґрунти Африки, їх різновиди, поширення, використання земельних ресурсів. Географічні пояси та природні зони. Вологі екваторіальні ліси на материк. Савани Африки. Багатство рослинного та тваринного світу. Пустині Африки.

Тема 29. Рельєф Австралії та сучасні геоморфологічні процеси. Тектонічна структура материка, основні епохи готворення, сучасний рельєф. Морфоструктури та морфо скульптури.

Тема 30. Клімат і поверхневі води Австралії. Австралія – найсухіший материк планети. Температура повітря, опади. Кліматичне районування. Річки та озера Австралії. Артезіанські води та їх використання. Стихійні атмосферні явища, їх прояви та наслідки.

Тема 31. Диференціація ландшафтної оболонки на материк Австралія. Субконтиненти та фізико-географічні країни. Ландшафтна структура та її різноманіття. Екологічні проблеми регіонів материка.

Тема 32. Природа островів Океанії. Історико-географічні області Океанії: Полінезія, Меланезія, Мікронезія. Генезис островів, сучасний вулканізм, відмінності природи. Проблеми затоплення островів та кліматичні міграції в умовах потепління та підвищення рівня вод Світового океану.

Змістовий модуль 5 . Антарктида

Тема 33. Відкриття материка та географічні особливості материка. Дослідження Дж. Кука . Відкриття берегів материка, перші картографічні зображення. Загальні риси природи материка. Льодовий щит. Підльодовикові форми поверхні.

Тема 34. Клімат та органічний світ на материк Антарктида. Температура повітря на материк. Полюс холоду планети. Опади та атмосферні явища. Різновиди життя на материк

Тема 35. Українські дослідження на материк Антарктида. Станція «Академік Вернадський», основні напрямки досліджень природи материка, антарктичні експедиції. Сучасний стан льодового покриву.

7. Організація навчання.

Навчальний процес включає: лекції з використанням мультимедіапроектора та інших ТЗН; практичні заняття, самостійну роботу. При викладанні лекційного курсу застосовуються *методики проблемного та евристичного* навчання шляхом застосування таких *форм навчання* як аналітичні та проблемні лекції та дискусії. Мета проведення таких лекцій – розвиток у студентів логічного та самостійного осмислення матеріалу, який стосується дисципліни ландшафтознавство. Практичні заняття плануються з кожної теми, включають підготовку до практичних занять за вказаним планом; виконання контрольних завдань; виконання завдання дослідницького характеру; критичний огляд наукових публікацій за обраною проблематикою. Застосовуються такі *форми та методи навчання*: презентація результатів дослідження, в т.ч. виступ на конференції, кейс-метод, презентації, які готують студенти самостійно, а потім презентують для групи. Самостійна робота студентів передбачає опрацювання рекомендованої наукової літератури, написання повідомлень, тез та доповідей, вивчення географічної номенклатури, підготовку до контрольних робіт та іспиту. Завдання самостійної роботи студентів вважаються виконаними, якщо вони: здані у визначені терміни; повністю виконані (розкривають тему завдання); не мають логічних і тематичних помилок. Прийом і консультування щодо виконання завдань самостійної роботи студентів проводяться викладачем згідно встановленого графіку. При умові невиконання однієї із

зазначених умов, кількість балів знижується на 1 бал. При умові невиконання і відсутності завдання оцінюється 0 балами.

Форми контролю: поточне оцінювання (письмова контрольна робота (ПКР), тести (Т), розгляд ситуацій (РС), виконання (ПЗ) та здача практичних завдань (О), семінари (С), розгляд кейсів (К), модульний контроль, підсумковий контроль у формі заліку, модульний контроль, підсумковий контроль у формі іспиту.

8. Політика курсу.

Відвідування занять є обов'язковим. Студенти зобов'язані дотримуватися термінів, визначених для виконання усіх видів письмових робіт, передбачених курсом. У разі відсутності через хворобу надати відповідну довідку. Пропущені заняття відпрацьовувати під час консультацій. Студент повинен старанно виконувати завдання, брати активну участь у навчальному процесі.

Академічна доброчесність. Вимоги до академічної доброчесності визначаються «Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату у науково-дослідній діяльності здобувачів вищої освіти та науково-педагогічних працівників ВНУ ім. Лесі Українки», що розміщується на сайті університету за посиланням: <https://ra.eenu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/11/Polozhennya-Antyplagiat.pdf>

Політика щодо дедлайнів та перескладання: роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Складання модулів відбувається лише раз, відповідно до встановленого терміну, оскільки є можливість отримати бали на іспиті.

Політика виставлення балів. Залік оцінюється в 100 балів і визначається сумою балів за результатами поточного контролю (40 балів), тобто виконання практичних робіт (18 балів), самостійної роботи студента (22 бали) та модульного контролю (60 балів).

Іспит оцінюється в 100 балів та приймається усно або виставляється за сумою отриманих балів (більше 75 балів) впродовж навчального року. Максимальна сума балів складається із суми балів за результатами виконання практичного курсу за шостий семестр (практичні роботи - 17 балів; самостійна робота - 23 бали), модульного контролю (МКР-1 результати заліку за перший семестр з коефіцієнтом 0,2 (максимум - 20 балів) та МКР-2 (40 балів).

У випадку незадовільної підсумкової оцінки за практичний курс (як у 5-му так і у 6-му семестрі) або за бажанням підвищити рейтинг студент може дібрати бали, виконавши додаткове завдання самостійної роботи (10 балів).

Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка
90 – 100	Відмінно
82 – 89	Дуже добре
75 - 81	Добре
67 - 74	Задовільно
60 - 66	Достатньо
1 – 59	Незадовільно

Структурно-логічна схема організації занять та поточного оцінювання отриманих компетентностей

Фахові компетенції	Методи та форми навчання	Оцінка сформованості компетентностей		
		Форма контролю	Бал	
Змістовий модуль 1. Фізична географія Світового океану				
Тема 1. Вступ до фізичної географії світу.				
- здатність до аналізу та кількісної оцінки прояву та поширення географічних явищ і процесів;	Лекція (2 год)	Вступна лекція	Робота на лекції	0,5
	Самостійна робота	Опрацювання лекційного матеріалу. Рекомендованої літератури, Інтернет-	ПКР, ТЕ	0,5
- здатність поєднувати в практиці природокористування широкий спектр географічних				

методів та підходів;		джерел. Виконання завдань		
Тема 2. Природа Атлантичного океану				
- здатність формулювати обґрунтовані висновки про стан довкілля окремо взятого кожного з материків або акваторій Світового океану та пропонувати заходи щодо стабілізації та покращення екологічної ситуації;	Лекція (2 год)	Тематична лекція	Робота на лекції	0,5
	Практичне заняття	Пояснення Обговорення Робота з картою	-	1
	Самостійна робота	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань	ПКР, ТЕ	0,5
Тема 3. Особливості природи Північного Льодовитого океану				
здатність використовувати комплексні підходи до оцінки та прогнозу розвитку природних процесів та явищ в різних куточках планети	Лекція (2 год)	Проблемна лекція Тематична лекція	Робота на лекції	0.5
	Практичне заняття	Пояснення Обговорення	ПЗ, О, С	1
	Самостійна робота	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань	ПКР, ТЕ	0.5
Тема 4. Індійський океан				
- здатність підготувати аналітичну довідку про сучасний стан компонентів природного середовища в окремо взятому регіоні чи в акваторії;	Лекція (2 год)	Лекція-конференція	Робота на лекції	0,5
	Практичне заняття	Пояснення Обговорення	РС, О	1
	Самостійна робота	Опрацювання лекційного матеріалу. Рекомендованої літератури, Інтернет-джерел. Виконання завдань	ПКР, ТЕ	0.5
Тема 5. Тихий океан				
Здатність застосовувати кількісні методи при дослідженні сфер ландшафтноі оболонки; здатність до аналізу структури ландшафтноі сфери Землі, формування контрастних середовищ	Лекція (2 год)	Проблемна лекція	Робота на лекції	0,5
	Практичне заняття	Проблемний виклад матеріалу Обговорення	РС, С	1
	Самостійна робота	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань	ПКР, ТЕ	0.5
Кількість балів за модуль І	Лекція			2,5
	Практичне заняття			4
	Самостійна робота			2.5
Максимальна кількість балів за модуль І				9
Змістовий модуль 2. Північні материки. Євразія				
Тема 6. Географічне положення материка та поділ на частини світу				
Здатність до застосовування фізико-географічного районування як методу фізико-географічних досліджень. в основу якого покладено ландшафтно-генетичний принцип	Лекція (2 год)	Тематична лекція Тематична лекція	О	0,2
	Практичне заняття	Пояснення Обговорення	О, ПЗ	0,5
	Самостійна робота	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань	ПКР, ТЕ	0,3
Тема 7. Тектонічна будова та геологічна історія материка Євразія				
- здатність до оцінки прояву неотектонічних процесів в гірських регіонах планети; - здатність проводити аналіз видів та напрямків природокористування на регіональному рівні та в межах адміністративно-територіальної одиниці ;	Лекція (2 год)	Тематична лекція	Робота на лекції	0.2
	Практичне заняття	Пояснення Обговорення	О, ПЗ, С	0.5
	Самостійна робота	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань	ПКР, ТЕ, Е, розділ ІНДЗ	0,3
Тема 8. Рельєф Європи та сучасні геоморфологічні процеси				
Здатність до розуміння усіх процесів функціонування ландшафтів; здатність до розуміння якісних і кількісних змін у ландшафті; здатність обґрунтовувати провідні закономірності еволюції ландшафту	Лекція (2 год)	Тематична лекція	Робота на лекції	0,2
	Практичне заняття	Пояснення Обговорення	О, ПЗ	0,5
	Самостійна робота	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань	ПКР, ТЕ	0,3
Тема 9. Клімат і поверхневі води Європи				
- здатність верифікувати прогнозні моделі розвитку природних явищ і процесів з врахуванням географічного положення та особливостей природи	Лекція (2 год)	Проблемна лекція Тематична лекція	Робота на лекції	0,2
	Практичне	Пояснення	О. ПЗ	0,5

окремого об'єкта; - здатність до аналізу та кількісної оцінки прояву та поширення географічних явищ і процесів;	заняття	Обговорення			
	Самостійна робота	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань	ПКР	0,3	
Тема 10. Природна зональність та фізико-географічні відмінності Європи					
- здатність підготувати аналітичну довідку про сучасний стан компонентів природного середовища в окремо взятому регіоні чи в акваторії; здатність підготувати комплексну фізико-географічну характеристику будь-якого регіону планети для вирішення конкретних завдань і практики природокористування та в галузі туристичного бізнесу;	Лекція (2 год)	Тематична лекція	Робота на лекції	0,2	
	Практичне заняття	Пояснення Обговорення Робота з картою-	О, ПЗ -	0,5	
	Самостійна робота	Опрацювання лекційного матеріалу. Рекомендованої літератури, Інтернет-джерел.	ПКР, ТЕ	0,3	
Тема 11. Палеогеографія та сучасний рельєф Азії					
Здатність інтегрувати польові та лабораторні спостереження з теорією в послідовності: від спостереження до розпізнавання, синтезу і моделювання: здатність ідентифікувати та класифікувати відомі і відновити нові об'єкти в географічній оболонці, їх властивості та притаманні ним процеси	Лекція (2 год)	Тематична лекція	Робота на лекції	0,2	
	Практичне заняття	Пояснення Обговорення	О, С, ПЗ, К	0,5	
	Самостійна робота	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань	ПКР, ТЕ	0,3	
Тема 12. Клімат Азії та кліматичні ресурси					
- здатність верифікувати прогнози моделі розвитку природних явищ і процесів з врахуванням географічного положення та особливостей природи окремого об'єкта;	Лекція (2 год)	Тематична лекція	Робота на лекції	0,2	
	Практичне заняття	Пояснення Обговорення Робота з картою	О, С, ПЗ, К	0,5	
	Самостійна робота	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань	ПКР, ТЕ	0,3	
Тема 13. Поверхневі води Азії					
- здатність до аналізу та кількісної оцінки прояву та поширення географічних явищ і процесів;	Лекція (2 год)	Тематична лекція	Робота на лекції	0,2	
	Практичне заняття	Обговорення Дискусія	О, С, ПЗ, К, ДС	0,5	
	Самостійна робота	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань	ПКР, ТЕ	0,3	
Тема 14. Сучасні ландшафти та фізико-географічне районування Азії					
здатність підготувати комплексну фізико-географічну характеристику будь-якого регіону планети для вирішення конкретних завдань і практики природокористування та в галузі туристичного бізнесу;	Лекція (2 год)	Тематична лекція	Робота на лекції	0,2	
	Практичне заняття	Пояснення Обговорення	О, С, ПЗ, К	0,5	
	Самостійна робота	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань	ПКР, ТЕ	0,3	
Кількість балів за модуль 2	Лекція			1,8	
	Практичне заняття			4,5	
	Самостійна робота			2,7	
Максимальна кількість балів за модуль 2					9
Змістовий модуль 3. Північні материки. Північна Америка					
Тема 15. Тектоніка і рельєф материка					
- здатність до оцінки прояву неотектонічних процесів в гірських регіонах планети; - здатність до аналізу та кількісної оцінки прояву та поширення географічних явищ і процесів;	Лекція (2 год)	Тематична лекція	Робота на лекції	0,2	
	Практичне заняття	Пояснення Обговорення	О, С, ПЗ, К	0,5	
	Самостійна робота	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань	ПКР, ТЕ	0,3	
Тема 16. Типи кліматів та кліматичне районування					
здатність використовувати комплексні підходи до оцінки та прогнозу розвитку природних процесів та явищ в різних куточках планети	Лекція (2 год)	Тематична лекція	Робота на лекції	0,2	
	Практичне заняття	Пояснення Обговорення	О, С, ПЗ, К	0,5	
	Самостійна робота	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань	ПКР, ТЕ	0,3	
Тема 17. Поверхневі води та їх використання					
здатність підготувати аналітичну довідку про сучасний стан компонентів природного середовища в окремо взятому регіоні чи в акваторії	Лекція (2 год)	Тематична лекція	Робота на лекції	0,2	
	Практичне заняття	Пояснення Обговорення	О, С, ПЗ, К	0,5	

	Самостійна робота	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань	ПКР, ТЕ	0,3
Тема 18.Ландшафти Північної Америки та їх охорона				
- здатність проводити аналіз видів та напрямків природокористування на регіональному рівні та в межах адміністративно-територіальної одиниці ; здатність підготувати комплексну фізико-географічну характеристику будь-якого регіону планети для вирішення конкретних завдань і практики природокористування та в галузі туристичного бізнесу;	Лекція (2 год)	Тематична лекція	Робота на лекції	0,2
	Практичне заняття	Пояснення Обговорення	О, С, ПЗ, К	0,5
	Самостійна робота	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань	ПКР, ТЕ	0,3
Кількість балів за модуль 3	Лекція			0,8
	Практичне заняття			2
	Самостійна робота			1,2
Максимальна кількість балів за модуль 3				4
Змістовий модуль 4. Тропічні материки і Океанія				
Тема 19.Геологічна історія і тектоніка материків південної півкулі				
- здатність до оцінки прояву неотектонічних процесів в гірських регіонах планети; - здатність використовувати комплексні підходи до оцінки та прогнозу розвитку природних процесів та явищ в різних куточках планети	Лекція (2 год)	Тематична лекція	Робота на лекції	0,2
	Практичне заняття	Пояснення Обговорення	О, С, ПЗ, К	0,5
	Самостійна робота	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань	ПКР, ТЕ	0,3
Тема 20.Рельєф материка Південна Америка				
здатність проводити оцінку впливу антропогенного чинника на стан компонентів природного середовища	Лекція (2 год)	Тематична лекція	Робота на лекції	0,2
	Практичне заняття	Пояснення Обговорення	О, С, ПЗ, К	0,5
	Самостійна робота	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань	ПКР, ТЕ	0,3
Тема 21. Кліматичні особливості материка Південна Америка				
здатність використовувати комплексні підходи до оцінки та прогнозу розвитку природних процесів та явищ в різних куточках планети	Лекція (2 год)	Тематична лекція	Робота на лекції	0,2
	Практичне заняття	Пояснення Обговорення	О, С, ПЗ, К	0,5
	Самостійна робота	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань	ПКР, ТЕ	0,3
Тема 22. Поверхневі води материка Південна Америка				
- здатність до аналізу та кількісної оцінки прояву та поширення географічних явищ і процесів;	Лекція (2 год)	Тематична лекція	Робота на лекції	0,2
	Практичне заняття	Пояснення Обговорення	О, С, ПЗ, К	0,5
	Самостійна робота	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань	ПКР, ТЕ	0,3
Тема 23. Природна зональність та багатство органічного світу Південної Америки				
- ; - здатність аналізувати наслідки впливу господарської діяльності на біорізноманіття материків та океанів; - здатність визначити найбільш привабливі об'єкти природи, дати оцінку їх стану та можливості використання для потреб людини;	Лекція (2 год)	Тематична лекція	Робота на лекції	0,2
	Практичне заняття	Пояснення Обговорення	О, С, ПЗ, К	0,5
	Самостійна робота	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань	ПКР, ТЕ	0,3
Тема 24.Фізико-географічні відмінності та сучасні ландшафти на материку Південна Америка				
- здатність підготувати комплексну фізико-географічну характеристику будь-якого регіону планети для вирішення конкретних завдань і практики природокористування та в галузі туристичного бізнесу;	Лекція (2 год)	Тематична лекція	Робота на лекції	0,2
	Практичне заняття	Пояснення Обговорення	О, С, ПЗ, К	0,5
	Самостійна робота	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань	ПКР, ТЕ	0,3
Тема 25. Рельєф і корисні копалини Африки				
здатність використовувати комплексні підходи до оцінки та прогнозу розвитку природних процесів та явищ в різних куточках планети	Лекція (2 год)	Тематична лекція	Робота на лекції	0,2
	Практичне заняття	Пояснення Обговорення	О, С, ПЗ, К	0,5
	Самостійна робота	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань	ПКР, ТЕ	0,3

Тема 26. Клімат Африки та агрокліматичні ресурси				
- здатність верифікувати прогнози моделі розвитку природних явищ і процесів з врахуванням географічного положення та особливостей природи окремого об'єкта; - здатність до аналізу та кількісної оцінки прояву та поширення географічних явищ і процесів;	Лекція (2 год)	Тематична лекція	Робота на лекції	0,2
	Практичне заняття	Пояснення Обговорення	О, С, ПЗ, К	0,5
	Самостійна робота	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань	ПКР, ТЕ	0,3
Тема 27. Поверхневі води материка Африка				
здатність використовувати комплексні підходи до оцінки та прогнозу розвитку природних процесів та явищ в різних куточках планети	Лекція (2 год)	Тематична лекція	Робота на лекції	0,2
	Практичне заняття	Пояснення Обговорення	О, С, ПЗ, К	0,5
	Самостійна робота	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань	ПКР, ТЕ	0,3
Тема 28. Ґрунтово-рослинний покрив та природна зональність на материк Африка				
здатність визначити найбільш привабливі об'єкти природи, дати оцінку їх стану та можливості використання для потреб людини	Лекція (2 год)	Тематична лекція	Робота на лекції	0,2
	Практичне заняття	Пояснення Обговорення	О, С, ПЗ, К	0,5
	Самостійна робота	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань	ПКР, ТЕ	0,3
Тема 29. Рельєф Австралії та сучасні геоморфологічні процеси				
- здатність проводити оцінку впливу антропогенного чинника на стан компонентів природного середовища; - здатність визначити найбільш привабливі об'єкти природи, дати оцінку їх стану та можливості використання для потреб людини;	Лекція (2 год)	Тематична лекція	Робота на лекції	0,2
	Практичне заняття	Пояснення Обговорення	О, С, ПЗ, К	0,5
	Самостійна робота	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань	ПКР, ТЕ	0,3
Тема 30. Клімат та поверхневі води Австралії				
	Лекція (2 год)	Тематична лекція	Робота на лекції	0,2
	Практичне заняття	Пояснення Обговорення	О, С, ПЗ, К	0,5
	Самостійна робота	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань	ПКР, ТЕ	0,3
Тема 31. Диференціація ландшафтно-оболонки на материк Австралія				
здатність підготувати комплексну фізико-географічну характеристику будь-якого регіону планети для вирішення конкретних завдань і практики природокористування та в галузі туристичного бізнесу;	Лекція (2 год)	Тематична лекція	Робота на лекції	0,2
	Практичне заняття	Пояснення Обговорення	О, С, ПЗ, К	0,5
	Самостійна робота	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань	ПКР, ТЕ	0,3
Тема 32. Природа островів Океанії				
- здатність підготувати аналітичну довідку про сучасний стан компонентів природного середовища в окремо взятому регіоні чи в акваторії; - здатність проводити оцінку впливу антропогенного чинника на стан компонентів природного середовища; - здатність визначити найбільш привабливі об'єкти природи, дати оцінку їх стану та можливості використання для потреб людини;	Лекція (2 год)	Тематична лекція	Робота на лекції	0,2
	Практичне заняття	Пояснення Обговорення	О, С, ПЗ, К	0,5
	Самостійна робота	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань	ПКР, ТЕ	0,3
Кількість балів за модуль 4	Лекція			2,8
	Практичне заняття			7
	Самостійна робота			4,2
Максимальна кількість балів за модуль 4				14
Змістовий модуль 5. Антарктида				
Тема 33. Відкриття материка та географічні особливості				
здатність підготувати комплексну фізико-географічну характеристику будь-якого регіону планети для вирішення конкретних завдань і практики природокористування та в галузі туристичного бізнесу;	Лекція (2 год)	Тематична лекція	Робота на лекції	0,5
	Самостійна робота	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань	ПКР, ТЕ	0,5
Тема 34. Клімат та органічний світ на материк Антарктида				
- здатність верифікувати прогнози моделі	Лекція (2 год)	Дискусія, пояснення	Робота на	0,5

розвитку природних явищ і процесів з врахуванням географічного положення та особливостей природи окремого об'єкта;	Практичне заняття	Робота з картою, пояснення, обговорення	лекції Виконання завдань	1
	Самостійна робота	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань	ПКР, ТЕ	0,5
- здатність до аналізу та кількісної оцінки прояву та поширення географічних явищ і процесів;				
Тема 35. Українські дослідження на материку Антарктида				
Здатність продовжувати ідеї, воліти теорією, методологією фізичної географії, вирішувати проблеми із застосуванням сучасних теорій та методів дослідження природних та суспільних об'єктів та процесів	Лекція (2 год)	Дискусія, пояснення	Робота на лекції	0,5
	Практичне заняття	Робота з картою, пояснення, обговорення	Виконання завдань	1
	Самостійна робота	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань	ПКР, ТЕ	0,5
Кількість балів за модуль 5	Лекція			1,5
	Практичне заняття			2
	Самостійна робота			1,5
Максимальна кількість балів за модуль 5				5
Загальна максимальна кількість балів				40

9. Завдання до самостійної роботи

При вивченні курсу “Фізична географія материків і океанів” студентам пропонується самостійно опрацювати географічну номенклатуру. Захист самостійної роботи відбувається під час консультацій з дисципліни. Також до кожного змістовного модулю самостійна робота передбачає обов’язкове вивчення географічної номенклатури.

З метою доопрацювання пропущених занять та покращення рейтингу студент може самостійно підготувати науковий реферат з презентацією. Самостійна робота повинна мати обсяг 15-20 сторінок рукописного тексту на аркушах формату А-4, переплетених або поданих у файловій папці. У роботі мають бути представлені такі структурні частини: титульна сторінка, оформлена за стандартними вимогами, зміст, вступ із обґрунтуванням структури роботи, основна частина, висновки, список використаних джерел, додатки. Робота доповнюється презентацією по темі (обсягом в 21-24 слайди)

Пропоновані теми для виконання самостійної роботи:

Змістовий модуль 1

- 1 Рельєф дна Атлантичного океану
- 2 Течії Атлантики
- 3 Моря Атлантичного океану
- 4 Крига в Північному Льодовитому океані
- 5 Органічний світ Північного Льодовитого океану
- 6 Тектоніка і рельєф дна Індійського океану
- 7 Моря Тихого океану
- 8 Географічний мінімум (номенклатура) по Світовому океану

Змістовий модуль 2

- 9 Крайні географічні точки та межа між Європою та Азією
- 10 Географічний мінімум (номенклатура) по Європі
- 11 Основні етапи горотворення на материку Євразія
- 12 Корисні копалини Європи
- 13 Четвертинне зледеніння та давньольодовикові форми рельєфу Європи
- 14 Динаміка температури повітря над Європою впродовж ХХІ століття
- 15 Водопади Європи
- 16 Фізико-географічні особливості Європейського Середземномор'я
- 17 Особливості природи Східно-Європейської рівнини
- 18 Багатства земних надр Азії
- 19 Вулканізм та землетруси в Азії
- 20 Сучасні геоморфологічні процеси. Млорфоструктури та морфоскульптури Азії
- 21 Мусонні типи кліматів Азії
- 22 Континентальні типи кліматів в Азії
- 23 Розподіл опадів над азійською частиною материка Євразія

- 24 Найбільші озера Азії, їх генезис, екологія
- 25 Найбільші річкові системи Азії та використання гідроресурсів
- 26 Середньоазійський регіон: сучасний стан та проблеми
- 27 Особливості природи Південної Азії
- Змістовий модуль 3
- 28 Географічний мінімум (номенклатура) по материку Північна Америка
- 29 Середземноморські типи кліматів в Північній Америці
- 30 Торнадо та урагани на материку Північна Америка
- 31 Великі озера Північної Америки
- 32 Екологія поверхневих вод материка Північна Америка
- 33 Особливості природи о.Гренландія
- 34 Центральна Америка – найбільший туристичний регіон планети
- Змістовий модуль 4
- 35 Дрейф материків і теорія А.Вегенера
- 36 Географічний мінімум (номенклатура) по материку Південна Америка
- 37 Сучасний вулканізм на материку Південна Америка
- 38 Морські типи кліматів на материку Південна Америка
- 39 Кліматичні рекорди на материку Південна Америка
- 40 Амазонка – найбільша річка світу
- 41 Озера та болота на материку Південна Америка
- 42 Водопади на материку Південна Америка
- 43 Ґрунти Південної Америки
- 44 Рослинність на материку
- 45 Висотна поясність в Андах
- 46 Пустиня Атакама
- 47 Амазонія – центр біорізноманіття планети
- 48 Географічний мінімум (номенклатура) по материку Африка
- 49 Вулкани Африки
- 50 Тропічні типи кліматів в Африці
- 51 Кліматичні рекорди Африки
- 52 Посухи на материку Африка
- 53 Озера Африки
- 54 Водопади Африки
- 55 Ґрунти Африки та їх використання
- 56 Осередки збереження біорізноманіття на материку Африка
- 57 Географічний мінімум (номенклатура) по материку Австралія
- 58 Пустині Австралії
- 59 Екологічні проблеми островів Океанії
- Змістовий модуль 5
- 60 Географічний мінімум (номенклатура) по материку Антарктида
- 61 Атмосферні явища та температура повітря на материку Антарктида
- 62 Станція «Академік Вернадський» в географічні періодиці

10. Підсумковий контроль успішності навчання.

Форма контролю – залік , іспит.

Питання для контролю

1. Особливості рельєфу материка Північна Америка.
2. Кліматичне районування материка Австралія.
3. Тектоніка та рельєф материка Південна Америка.
4. Фактори кліматотворення та типи кліматів Європи.
5. Основні етапи формування обрисів материка Африка. Тектоніка та геологічна будова.
6. Ґрунти Європи.
7. Особливості природи Феноскандії.

8. Основні етапи формування природи Азії. Палеогеографічні особливості.
9. Річки та озера Австралії.
10. Четвертинне зледеніння північних материків. Прояви та наслідки
11. Природна зональність Австралії
12. Особливості рельєфу материка Антарктида
13. Кліматичне районування Африки
14. Мета за завдання навчальної дисципліни. Об'єкт та предмет вивчення.
15. Ґрунтово-рослинний покрив Африки.
16. Дослідження Антарктиди. Українські дослідження на материку.
17. Тектоніка та рельєф Європи.
18. Тектоніка та рельєф дна Атлантичного океану.
19. Природна зональність Південної Америки
20. Особливості клімату материка Антарктида.
21. Озера Північної Америки.
22. Особливості рельєфу дна Тихого океану
23. Органічний світ Африки
24. Органічний світ материка Північна Америка.
25. Тектоніка та рельєф дна Індійського океану.
26. Особливості рельєфу дна Північного Льодовитого океану.
27. Природна зональність на материку Північна Америка
28. Природна зональність Антарктиди.
29. Органічний світ Антарктики та Антарктиди
30. Висотна поясистість в горах Південної Америки
31. Ґрунти Південної Америки
32. Генезис та сучасна тектоніка островів Океанії
33. Великі рівнини: комплексна фізико-географічна характеристика
34. Особливості клімату материка Північна Америка.
35. Поверхневі води Австралії
36. Кліматичне районування материка Північна Америка.
37. Органічний світ Атлантики
38. Органічний світ Північного Льодовитого океану
39. Неотектонічні процеси та вулканізм в Азії
40. Органічний світ Тихого океану.
41. Неотектонічні процеси та вулканізм на материку Африка
42. Органічний світ Індійського океану
43. Поверхневі води Європи.
44. Органічний світ островів Океанії
45. Поверхневі води материка Південна Америка
46. Мусонні типи кліматів в Азії
47. Континентальні типи кліматів Азії
48. Поверхневі води Африки
49. Тропічні типи кліматів Африки
50. Морські типи кліматів на материку Північна Америка
51. Мінеральні багатства Світового океану та їх використання
52. Тропічні типи кліматів Південної Америки
53. Екологічні проблеми Світового океану: прояви та наслідки.
54. Сучасні ландшафти Європи.
55. Комплексна фізико-географічна характеристика: Середземномор'я. Герцинської Європи, Середньоевропейської рівнини Східно-Європейської рівнини, Середньої Азії, Центральної Азії, Східної Азії, Південно-Східної Азії, Східного Сибіру, Західного Сибіру, півострова Індостан, Аравійського півострова Північної Африки, Південної Африки, Западни Конго, Східної Африки, Центральної Америки Аргентинських Анд, Центральних Анд, Патагонії, Бразильського плоскогір'я, Амазонії, Східно-Австралійських гір.

- Західноавстралійського плоскогір'я, о.Гренландія, півострова Аляска, Лаврентійської височини, Канадського Арктичного архіпелагу.
56. Течії: в Тихому океані, Північному Льодовитому океані, Атлантичному океані, в Індійському океані. Квazістаціонарні круговороти води в океані.
57. Корисні копалини: Північної Америки, Азії, Австралії, Південної Америки, Європи.

11. Методичне забезпечення курсу

1. Тарасюк Н.А. Фізична географія та екологія Світового океану. Практикум з курсу.- Луцьк, 2004.
2. Тарасюк Н.А., Нетробчук І.М., Мельнічук М.М. ІНДЗ та курсові роботи з регіональної фізичної географії/ Навчальний посібник, Луцьк, 2011, 184 с.
3. Тарасюк Н.А. На допомогу вчителю географії: сучасний клімат Волинської області/ Н.А.Тарасюк, Ф.П.Тарасюк Педагогічний орієнтир. Інформаційно-методичний вісник.- Локачі-Луцьк: Волинська обласна друкарня. –№27, 2017.- С.24-30.
4. Тарасюк Н.А.Фізична географія материків і океанів. Частина 1. Світовий океан: навчально-методичний комплекс. / Н.А.Тарасюк, Н.В. Цвид-Ендрю.- Луцьк, [б. в.], 2016.- 186 с.
5. Тарасюк Н.А. Навчально-методичні рекомендації до виконання самостійної роботи з нормативної навчальної дисципліни «Фізична географія материків і океанів» для студентів географічного факультету зі спеціальностей 106 Географія (освітня програма: Фізична географія), 103 Науки про Землю (освітня програма: Гідрологія),014 Середня освіта (освітня програма: Географія.Економіка)/ Н.А. Тарасюк, З.К.Карпюк, С.В.Полянський.- Луцьк : [б. в.], 2018. – 48 с

12. Рекомендована література

Основна

1. Атлас світу. - К. : ДНВП „Картографія”, 2005. – 192 с.
2. Атлас вчителя. – К.:Картографія, 2015.
3. Африка: енциклоп. справоч. Т. 1-2. / Гл. ред. А. Громыко. – М.: Сов. энциклопедия, 1986.
4. Власова Г.В. Физическая география материков. В 2-х ч. – М.: Просвещение, 1976.
5. Волошин І.І., Чирка В.Г. Географія Світового океану: Навч. посібник . – К.: Перун, 1996. – 224 с.
6. Гаврилюк В.С. Фізична географія Південної Америки: Навч. посібник. – К.: Вища школа., 1993. – 135 с.
7. Географический атлас для учителей средней школы. – М.: ГУГК, 1985. – 259 с.
8. Гудзевич А.В. Регіональна фізична географія (Європа та Азія): Навч. посібник. – Вінниця: «Віндрук», 2005. – 464 с.
9. Жучкевич В.А., Лавринович М.В. и др. Физическая география материков и океанов. Часть 1-2. – Минск: Изд-во уни-та, 1986.
10. Ковалишин Д.І. Практикум з фізичної географії материків і океанів (для студентів географічних спеціальностей вузів). – Тернопіль: Підручники і посібники, 1999. – 88 с.

11. Костів Л.Я. Фізична географія материків і океанів. Африка : нав.-методичний посібник. Львів, 2017. – 184 с.
12. Океани. Енциклопедичний путівник. К.:Махаон, 2007- 303 с.
13. Панасенко Б.Д. Фізична географія материків та океанів: Навч. посібник Частина II. Євразія. – Вінниця: «ГІПАНІС», 2005. – 510 с.
14. Половина І.П. Фізична географія Європи: Навч. пос. для студ. геогр. спеціальн. вищ. навч. закл. – К.: «АртЕк», 1998. – 272 с.
15. Половина І.П., Затула В.І. Загальні географічні закономірності Землі : навч. посіб. К. : НПУ ім.. М.Драгоманова,2002.
16. Погода. Енциклопедичний путівник .- К.:Махаон , 2007– 304 с.
17. Регіональна фізична географія поверхні Землі / Д. Ковалишин, О. Волік, П. Дем'янчук та ін. Тернопіль, 2013. – 512 с.
18. Тарасюк Н.А. Фізична географія та екологія Світового океану. Практикум з курсу. –Луцьк, 2004.
19. Тарасюк Н.А.Фізична географія материків і океанів. Частина 1. Світовий океан: навчально-методичний комплекс.// Н.А.Тарасюк, Н.В.Цвид-Ендрю -Луцьк, 2016.- 186 с.
20. Физическая география материков и океанов / Под общей ред. А.М.Рябчикова. – М.: Высш. шк., 1988.
21. Шищенко П.Г., Удовиченко В.В., Олішевська Ю.А., Гавриленко О.П., Петрина Н.В. Фізична географія материків та океанів. У 2 т. : [підруч. для студентів ВНЗ].- К.:Видавництво: Київський університет, 2010 Т. 2 Європа -464 с
22. Хільчевський В.К., Дубняк С.С. Основи океанології. - К.: ВПЦ "Київський університет", 2008. - 255 с.

Додаткова

25. Богданов Д.В. Региональная физическая география Мирового океана. – Л.: Гидрометеиздат., 1985. – 312 с.
26. Географический энциклопедический словарь. Географические названия / [гл. ред. А.Ф. Трешников]; ред. кол. З.Б. Алаев и др. – [2-е изд.], доп. – М. : Сов. Энциклопедия, 1989. – 592 с. 14.
27. Ілюстрований атлас світу.Серія Енциклопедичний путівник.-К.: Махаон.- 2014.- 112с.
28. Ілюстрований атлас.Земля. Серія Енциклопедичний путівник.- К.: Махаон.-2016- 200с.
29. Ліс. Енциклопедичний путівник .-К.:Махаон, 2008 – 303 с.
30. Муранов О. Голубі очі планети . – К.:Веселка,1980.-271 с.
31. Муранов О. Великі, могутні, живі. – К.: Веселка, 1984.-262 с.
32. Половина І.П., Затула В.І. Загальні географічні закономірності Землі: навч. Посібник. – К.: НПУ, 2002.
33. Птахи. Енциклопедичний путівник .-К.:Махаон, 2007 – 304 с.
34. Страны и народы: Научно-популярное географическое этнографическое издание: в 20 т. – М.: Мысль, 1978 – 1985.
35. Тарасюк Н.А. ІНДЗ та курсові роботи з фізичної географії / Н.А.Тарасюк, І.М.Нетробчук, М.М.Мельничук. – Луцьк: Вежа, 2011. – 184 с.
36. Щербань М.І. Клімати земної кулі. – К.: Рад. школа, 1986. – 234 с.

Іноземні джерела

37. Anderson, Ewan W. (2003). International Boundaries: A Geopolitical Atlas. Routledge: New York. ISBN 9781579583750; OCLC 54061586
38. "United States". Encyclopædia Britannica. Retrieved March 25, 2008.
39. Countries of the World: 21 Years of World Facts, geographic.org, retrieved August 17, 2008
40. Charney, Jonathan I., David A. Colson, Robert W. Smith. (2005). International Maritime Boundaries, 5 vols. Hotei Publishing: Leiden.
41. <http://www.pacgeo.org/static/maritimeboundaries/> Pacgeo.org. Maritime Boundaries.
42. "United States". The World Factbook. CIA. September 30, 2009. Retrieved January 5, 2010.
43. "Population by Sex, Rate of Population Increase, Surface Area and Density" (PDF). Demographic Yearbook 2005. UN Statistics Division. Retrieved March 25, 2008.
44. "Physiographic Regions". United States Geological Survey. April 17, 2003. Archived from the original on May 15, 2006. Retrieved January 30, 2008.
45. Karolevitz, Robert F.; Hunhoff, Bernie (1988). Uniquely South Dakota. Donning Company. p. 9. ISBN 978-0-89865-730-2. Archived from the original on January 1, 2016. Retrieved October 31, 2015.
46. "WMO Press release No. 956". World Meteorological Organization. September 13, 2012. Archived from the original on April 6, 2016. Retrieved April 10, 2016.
47. Lonely Planet. "Rainmaker Mountain in Tutuila". Lonely Planet. Archived from the original on October 19, 2017.
48. "National Weather Service".
49. "Watersheds (map)". Commission for Environmental Cooperation. 2006. Archived from the original on April 14, 2008. Retrieved September 12, 2008.

Інформаційні ресурси

Ресурсною базою вивчення дисципліни “Фізична географія материків і океанів” є навчально-методична база наступних установ та мережі Інтернет:

- Лабораторії кафедри фізичної географії ВНУ імені Лесі Українки
- Бібліотека ВНУ імені Лесі Українки www.vnu.edu.ua –.
- Наукова бібліотека ЛНУ ім. І. Франка www.library.lnu.edu.ua
- Наукова бібліотека імені В. Вернадського www.nbu.gov.ua
- Наукова бібліотека імені В. Стефаника www.nas.gov.ua –.
- <http://www.geografica.ua>
- <http://rp5.ua>
- http://29palms.ru/index.php?link=amazon_river
- <https://ukurier.gov.ua/uk/news/vcheni-povidomili-sho-najvishomu-derevu-amazonki-n/>
- <http://www.vseznaika.org/geography/kakoe-mesto-na-zemle-samoe-zharkoe-a-kakoe-samoe-xolodnoe/>
- <http://natura2000.eea.europa.eu/#>
- <https://scholarspace.manoa.hawaii.edu/handle/10125/36675>
- https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/graphics/ref_maps/physical/pdf/standard_time_zones_of_the_world.pdf